

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**İKİNCİ BÖLÜM
KARAR****FİKRET ATAÇ BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2019/14460

Karar Tarihi : 22/9/2022

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör : Tuğçe TAKCI

Başvurucu : Fikret ATAÇ

Vekili : Av. Mehmet Baran SELANİK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yakalama ve gözetiminde güvenlik güçlerinin fiziksel şiddetine maruz kalınması ve gözetiminde olumsuz koşullarda tutulma ile bu iddialar hakkında etkili ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 24/4/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu 27/3/2018 tarihinde sürdüğü araç ile park hâlindeki bir araca çarpmış, olay yerine gelen güvenlik güçleri alkol muayenesi yapmak istenmiş, başvurucu buna karşı çıkmıştır. Başvurucu ile güvenlik güçleri arasında çıkan tartışma sonucunda elleri arkasından kelepçelenen başvurucu ekip aracının arka koltuğuna oturtulmuştur.

6. Kepez İlçe Emniyet Müdürlüğü görevlilerinin olaya ilişkin olarak hazırladığı 27/3/2018 tarihli (saat 06.00) tutanağın ilgili kısmı şöyledir:

"27/3/2018 günü saat 02.15 sıralarında haber merkezimize... trafik kazasından dolayı kavga olayı olduğunu anons etmesi üzerine ...aracın yanında kaldırım üzerinde oturmuş vaziyette ve elinde kutu bira bulunan ve alkol almaya devam eden bir şahıs olduğu görülmüş, şahsın etrafa küfürler ettiği ve yüksek sesle bağırduğu görülmüş, bunun üzerine şahsa sakin olması ve yüksek sesle bağırması gerektiği söylendiği sırada şahıs saldırgan tavırlarda bulunmuş,... kimliğini ibraz etmesi istendiğinde şahıs ayağa kalkarak ...polis memuru [Ç.E.nin] yakasından tutarak iteklemesi ve 'siz kimsinin lan [o.ç.], sizin maşınızı ben veriyorum... adam mı öldürdük lan diyerek bağırması üzerine şahsa zor kullanarak şahsa kelepçe takılmak suretiyle etkisiz hale getirilerek aracın nezaret kısmına konmuş, yine aynı ekipte görevli ... polis memuru [A.Ö.ye de] etkisiz hale getirildiği sırada [polis memurlarına bazı hakaret ve tehditler ile Cumhurbaşkanına hakaret içeren sözler], ...gibi kelimeler ve küfürlerde bulunmuş, bu sırada olay yerine yardımcı ekip olarak [İ.Ö.],...[A.O.],...[K.Ç.],...[A.D.] isimli polis memurları intikal etmişler. şahsın kimlik tespiti ve alkol derecesinin ölçülmesi amacıyla aracın arka nezaret kısmı açıldığında trafik görevlilerimize ve olay yerinde bulunan görevlilerin tamamına yönelik olarak küfretmeye ve agresif hareketlere başlayarak aracın içerisinde tekmeyle kapılara ve camlara tekme vurmaya... devam ederek... [yukarıdakilere benzer küfürler] şeklinde küfürlerine devam etmiş, bahse konu küfürler ve hakaretler ... trafik ekibimizin yaka kamerası tarafından da ayrıntılı şekilde kayıt altına alınmış,... şahsın üst aramasında... [Y.K.] kartı ile... seri nolu 1(bir) ABD doları çıkmış, şahıs olay yerinde alkol cihazını işlemedi, şahıs dr. raporu için [S.Y.] polikliniğine intikal ettirilmiş, burada da alkol ölçümü ve genel muayenesinin yapılmasına müsaade etmemiş, şahıs Sanayi Polis Merkezine getirilerek Grup Amirinin ... nöbetçi C.savcısı ile görüşmeleri neticesi,... kandan etanol alınması için Eğitim Araştırma Hastanesine intikal ettirilmiş, bu sırada şahıs hala ekip otosu içerisinde küfürlerine ve aracı tekmelemeye devam etmiş, hastanede kan alınmasına müsaade etmemiş ve şahıs zor kullanılarak etkisiz hale getirilerek kan alınması sağlanmış, şahıs gerekli tahkikata esas olmak üzere Sanayi Polis Merkezi Amirliğine intikal ettirildiğine dair..."

7. Başvurucu hakkında Antalya Eğitim ve Araştırma Hastanesi (Hastane) tarafından düzenlenen 27/3/2018 tarihli (03.22 saatli ve 9979 sayılı) adli olay bildirim formunda "sağ kaş kenarında, her iki bilekte ve boyun bölgesinde yüzeysel sıyrıklar mevcut, alkolmetre ölçümü ve detaylı muayene yapılamadı. Tetkik için [okunamadı] sevk edildi. Geçici hekim raporudur." yazmaktadır. Hastanenin 27/3/2018 tarihli (saat 16.00) adli olay bildirim formunda ise "Eski rapor bulguları sağ kaş kenarında [okunamadı] her iki bilekte ve boyun bölgesinde sıyrıklar, ekimozlar mevcut, her iki yanakta [?] [tam okunamadı] ekimozlar mevcut. Her iki bilekte kelepçe sonrası ekimoz ve ... [okunamadı] mevcut. Sağ el 2 cm ... [okunamadı] ağrı tarifi... Yeni darp cebir yoktur. Geçici hekim raporudur. Kati rapor ...[okunamadı] üzere verilebilir. Sırtta yaygın ekimoz mevcuttur, sağ kolda 2x2 ekimoz, sol bacadakta 2x1 ekimoz mevcuttur." tespitleri bulunmaktadır.

A. Başvurucu Hakkında Yürütülen Soruşturma Süreci

8. Olay anında görevli polis memurları Sanayi Polis Merkezi Amirliğinde (Amirlik) alınan müşteki beyanlarında başvurucudan şikâyetçi olduklarını, olay yerine geldiklerinde başvurucuyu alkol alırken bulduklarını, başvurucunun sağ kaşının kanadığını, hakaretlerinin ise trafik ekiplerinde görevli polislerden birinin yaka kamerası tarafından ayrıntılı olarak kaydedildiğini belirtmiştir.

9. Başvurucunun Amirlik nezdinde müdafî huzurunda alınan 27/3/2018 tarihli (saat 12.40) şüpheli ifadesinin ilgili kısmı şöyledir:

"26/3/2018 günü saat:23:00 sıralarında... 4 tane kutu bira içtim.... gece saatlerinde ... aracım ile seyir halinde... çarptım, ... araba sahibinin komşusu olan bir şahıs geldi,... polisi arayacaklarımı söyleyip beni iteklediler.... polis memurlarına tutanaklarımı tumalarını istedim. beni ekip arabasına bindirdiler.... ekip aracını arka kısmında kafesli alanda. beni kolumun arkasından kelepçeli olarak uzun süre bekletiler, tuvalete gitmeme müsaade etmediler bu nedenle altıma yaptım. sabah üzeri üzerimi değiştirdim... hastaneden darp cebir raporumu alarak merkezimize geldim, olay ile ilgili hileklerimde kelepçe izi vardır... adımı bilmediğim beni merkezimize getiren polisin tespit edilmesi durumunda beni sabaha kadar beklettiğinden ihtiyaçlarımı gidermediğinden davacı ve şikayetçiyim..."

10. Başvurucunun arabasına çarptığı H.K. Amirlik nezdindeki 27/3/2018 tarihli tanık beyanında, başvurunun aracına çarpması üzerine aracın yanına gittiğinde başvurunun alkollü olduğunu gördüğünü, polis çağıracağını söyleyince kendisine hakaret ettiğini, polisler gelince polislere de hakaret ettiğini, polislerin başvurucuya nazik davrandığını ifade etmiştir.

11. Olay yerinde bulunan trafik ekiplerinden temin edilen kamera görüntülerinin incelenmesi sonrasında 27/3/2018 tarihinde iki polis memuru tarafından hazırlanan CD İnceleme ve Çözümleme Tutanağı'ndan başvurunun alkolmetreyi üflemeyle reddederek polis memurlarına ve Cumhuriyet savcısına hakaret ettiği anlaşılmıştır.

12. Başvurucu 27/3/2018 tarihinde görevi yaptırmamak için direnme suçundan hakkında adli kontrol uygulanması talebi ile sevk edildiği Antalya 4. Sulh Ceza Hâkimliğindeki sorgusunda iddiaları ile ilgili herhangi bir ek beyanda bulunmamış, önceki ifadesini tekrar ettiğini belirtmiştir. Başvurucu, Cumhurbaşkanı'na hakaret suçundan tutuklandığından görevi yaptırmamak için direnme suçundan hakkında adli kontrol uygulanması talebinin reddine karar verilmiştir.

13. Antalya Cumhuriyet Başsavcılığı (Cumhuriyet Başsavcılığı) olay yerinde görevli olan polis memurlarının isimlerini tespit etmiş, Hastanenin Adli Tıp Biriminden 22/11/2018 tarihinde kesin sağlık raporu temin etmiştir. Raporun ilgili kısmı şöyledir:

"Hastanemizin 27/03/2018 tarih, 9979 sayılı raporunun incelenmesinde: 27/03/2018 tarihinde trafik kazası nedeni ile hastanemize müracaat ettirildiği, yapılan muayenesinde: sağ kaş dış yanda, her iki el bilekte sıyrıklar olup, raporda büyük damar-sinir-iç organ hasarından bahsedilmediği, anlaşılma... basit hir tıbbi müdahale ile giderilebilecek nitelikte olduğu sonucuna varılmıştır..."

14. Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 18/4/2018 tarihinde görevi yaptırmamak için direnme ve hakaret suçlarından başvuru hakkında iddianame düzenlenmiştir.

15. Antalya 28. Asliye Ceza Mahkemesindeki (Mahkeme) yargılamada başvurunun savunması "... ben sadece alkol metreyi üfleme istemedim, ters kelepçe takmak istediler, ben katil olmadığımı neden ters kelepçe yapıyorsunuz dedim, ... küfür etmedim, ben memurlara hiç bir şekilde zor kullanmadım, tehdit etmedim. işlerini yapmalarını engellemedim..." şeklindedir.

16. Mahkeme 26/6/2019 tarihinde başvurusunun görevi yaptırmamak için direnme suçundan beraatine, kamu görevlisine görevinden dolayı hakaret etme suçundan hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir.

17. Karara karşı Cumhuriyet Başsavcılığı istinaf başvurusunda bulunmuştur. Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 3. Ceza Dairesi 5/11/2020 tarihinde beraat kararını kaldırarak başvurusunun kamu görevlisine direnme suçundan 6 ay 7 gün hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Karar başvuru tarafından temyiz edilmiş olup dosya Yargıtay nezdinde incelenme aşamasındadır.

18. Başvurucunun tutuklanması sonrasında başvurucuyu bulunduğu ceza infaz kurumunda ziyaret eden avukatının 28/3/2018 tarihinde (saat 13.45) başvurucunun vücudunda bazı yaralanma izleri olduğunu fark etmesi üzerine hazırladığı tutanağın ilgili kısmı şöyledir:

"... olay yerine gelen emniyet ekiplerinin kendisinin alkol cihazını üfleme istememesi sebebi ile kendisine... kötü muamelede bulduklarını, kendisini sabaha kadar ters kelepçeli bir şekilde polis otosunun arkasında beklettiklerini, tuvalet ihtiyacını gidermesine dahi izin vermediklerini, bu nedenle tuvaletini altına yapmak zorunda kaldığını, kendisini darp ettiklerini ifade etmiştir. Görüşüğüm Fikret Ataç'ın hakikaten de bileklerinde kemik yerlerine gelen deri dokusuna zarar veren ve kanatan kırmızı-mor renkli izler olduğu, alnın sağ üst köşesinde darp izi (nohut büyüklüğünde iki adet ezilme izi kırmızı renkte) olduğu, sırtında çarpma ve sürme izine benzeyen pembe, kırmızı izler ve morluklar olduğu, yine yüzünde her iki yanağında da (elmacık kemiklerinin üzerinde) vurma, çarpma izine benzeyen kırmızı, mor renkte ve bardak altı ... büyüklüğünde izler olduğu tarafıma çıplak gözle tespit edilmiş..."

19. Başvurucu vekili 30/3/2018 tarihinde, başvuru hakkında Cumhurbaşkanı'na hakaret suçundan soruşturma yürüten Cumhuriyet Başsavcılığının Anayasal Düzene Karşı İşlenen Suçlar Soruşturma Bürosuna (Anayasal Suçlar Soruşturma Bürosu) şikâyet dilekçesi sunmuştur. Başvurucu vekili dilekçede başvurucunun emniyetteki ifadesinde güvenlik güçlerinin kötü muamelesine maruz kaldığını belirttiğini, kendisinin de ceza infaz kurumunda başvurucuyla görüşmesi sırasında vücudundaki darp izlerini gördüğünü, gözaltı girişi ve çıkışı raporlarında da darp izleri olduğunu belirttiğini, bu raporların kötü muamele iddiasının aydınlatılması bakımından yetersiz ve yüzeysel olduğunu ifade etmiş; başvurucunun ivedilikle tam teşekküllü sağlık kuruluşuna sevk edilerek olay öyküsü alındıktan sonra hakkında ayrıntılı sağlık raporu alınmasını talep etmiştir. Cumhuriyet Başsavcılığı Anayasal Suçlar Soruşturma Bürosu bu dilekçeyi 30/3/2018 tarihinde Memur Suçları Soruşturma Bürosuna ilemiştir. Bu dilekçe aşağıda değinilen güvenlik güçleri hakkında yürütülen soruşturmaya dâhil edilmiştir.

B. Güvenlik Güçleri Hakkında Yürütülen Soruşturma Süreci

20. Başvurucu 11/4/2018 tarihinde, görevli polis memurları hakkında işkence suçu isnadıyla Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunmuştur. Şikâyet dilekçesinde, alkolmetreyi üfleme reddetmesi üzerine güvenlik güçlerinin fiziksel şiddetine maruz kaldığını ve ellerine ters kelepçe takılarak kafesli polis aracının arkasına konulduğunu, bu şekilde saatlerce bekletildiğini ve tuvalet ihtiyacını gidermesine izin verilmeyerek altına tuvaletini yapmak zorunda bırakıldığını, pis kıyafetler içinde sabaha kadar oturtulduğunu,

bunların da kötü muamele olduğunu, onurunu zedelendiğini, kirli kıyafetlerinin eşine Amirlikte teslim edildiğini ifade etmiş; eşinin tanık beyanı alınırca bu iddiasının teyit edilebileceğini ileri sürmüştür.

21. Başvurucu; olay anında alkollü olduğu için polislere direnebilmesinin mümkün olmadığını, polislerin kullandığı gücün orantısız olduğunu iddia etmiştir. Başvurucu vücudundaki yara izleri kaybolmadan hastaneye sevkinin ivedilikle sağlanarak kapsamlı bir sağlık raporu alınmasını talep etmiştir. Hem Amirlik nezdindeki ifadesinde hem de sorgusunda polislerin yaptığı kötü muameleden şikâyetçi olduğunu bildirdiği, yine 30/3/2018 tarihinde Cumhuriyet Başsavcılığından talepte bulunduğu ve soruşturma dosyasında mevcut iki adli muayene raporunda kötü muamele iddialarını doğrulayan bulgular olduğu hâlde Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından iddialara ilişkin olarak resen soruşturma açılmadığını, bu nedenle şikâyet dilekçesi sunarak soruşturma başlatılmasını talep ettiğini, gözaltı giriş ve çıkış raporlarındaki bulgular arasındaki farkın kötü muamelenin varlığını ortaya koyduğunu ileri sürmüştür. Başvurucu, vekilinin ceza infaz kurumuna görüşmeye geldiğinde bu izleri görmesi üzerine tutanak hazırladığını belirtmiş; dilekçesinin ekinde ilgili tüm sağlık raporlarını ve tutanakları sunmuştur.

22. Cumhuriyet Başsavcılığı 30/4/2018 tarihinde Antalya Adli Tıp Şube Müdürlüğüne (Adli Tıp Şube Müdürlüğü) başvurusunun şikâyet dilekçelerini, gözaltı giriş ve çıkış raporlarını, avukat tarafından düzenlenen tutanağı ileterek başvurusunun muayenesinin yapılmasını, ekte gönderilen sağlık raporlarına yansıyan yaralanmalar haricinde kötü muameleye maruz kalıp kalmadığı hususunda rapor düzenlenmesini talep etmiştir.

23. Adli Tıp Şube Müdürlüğü'nün 30/4/2018 tarihli raporunda Hastanenin düzenlediği gözaltı giriş raporunun incelendiği, başvurusunun muayenesi sonucunda yaralanmasının basit tıbbi müdahale ile giderilebilir nitelikte olduğu bildirilmiştir. Raporun ilgili kısmı şöyledir:

"... Antalya Eğitim ve Araştırma Hastanesine ait 27.03.2018 tarih ve 9979 protokol nolu raporunun tetkikinde ve yapılan muayenesinde:

'Sağ kaş kenarında her iki bilekte ve boyun bölgesinde yüzeysel sıyrıklar' şeklinde bulgular kayıtlı olup; muayenesinde ek patoloji saptanmadığından, ekli tıbbi belgedeki bulgulara göre, arızasının: ... basit tıbbi müdahale ile giderilebilir nitelikte olduğu...."

24. Cumhuriyet Başsavcılığı 4/9/2018 tarihinde Mahkemeden başvuru hakkındaki yargılama dosyasının örneğinin iletilmesini talep etmiş olup Mahkeme dosyayı iletmiştir.

25. Cumhuriyet Başsavcılığı 29/11/2018 tarihinde altı polis memuru hakkında görevi kötüye kullanma ve kasten yaralama suçlarından kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Gerekenin ilgili kısmı şöyledir:

"... her ne kadar müştekinin polis memurları tarafından haksız eylemler neticesinde ters kelepçe takılarak darp eylemine maruz kaldığı iddia edilmiş ve yine her ne kadar olaya ilişkin müştekinin alınan doktor raporunda basit tıbbi müdahale ile giderilebilir ölçüde yaralandığı tespit edilmiş ise de, olay tarihinde müştekinin alkollü vaziyette kullandığı araç ile seyir halinde iken park halindeki araçlara çarpması neticesinde meydana gelen trafik kazasına ilişkin polis memurları tarafından olay yerine intikal edildiği, müştekinin agresif tavırlar sergileyerek olay yerine gelen polis memurlarına, Cumhurbaşkanına ve Devlet

Büyüklerine hakaret etmesi ve yapılacak işlemlere ilişkin görevli memurlara direnmesi neticesinde polis memurları tarafından zor kullanma yetkileri dahilinde şikâyetçinin etkisiz hale getirildiği ve hakkında evrak tanzim edilerek polis merkezine intikal ettirildiği, tanzim edilen evrak neticesinde müşteki hakkında Cumhuriyet Başsavcılığımızın 2018/26336 sayılı dosyası üzerinden başlatılan soruşturma neticesinde hakkında görevi yaptırılmak için direnme ve hakaret suçlarından iddianame tanzim edildiğinin görüldüğü, şüpheli savunmaları, bu haliyle müştekinin doktor raporuna yansıyan yaralanmasının görevli polis memurlarına direndiği esnada meydana gelmiş olabileceği, yaralanmasının şüpheli polis memurlarının darp eylemi neticesinde gerçekleştiğine dair herhangi bir delil bulunmadığı, bu haliyle şüphelilerin üzerine atılı olan suçları işlediklerine dair herhangi bir delil bulunmadığı kanaatine ulaşıldığından..."

26. Başvurucu; kötü muamele iddiasına dair bir soruşturmada sekiz aylık sürede yalnızca Mahkemenin yargılama dosyasını getirtmekle yetindiğini, yara izleri yok olmadan ayrıntılı rapor alınmasını talep ettiği hâlde izler tamamen kaybolduktan sonra rapor alındığını, raporda öyküsünün bile alınmadığını, gözaltına giriş ve çıkış raporlarında çelişki olduğu iddiasının açıklığa kavuşturulmadığını, bildirdiği tanıkların beyanlarına başvurulmadığını, olay hakkında etkili soruşturma yürütülmediğini ileri sürerek kovuşturmayaya yer olmadığına dair karara itiraz etmiştir. İtiraz, Antalya 2. Sulh Ceza Hâkimliğince 6/3/2019 tarihinde reddedilmiştir.

27. Ret kararı başvuruca 27/3/2019 tarihinde tebliğ edilmiş olup başvuruca 24/4/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

28. İlgili ulusal hukuk için bkz. *Vedat Şorli ve Bilal Şorli*, B. No: 2014/10459, 13/7/2016, §§ 64-69; *Mehmet Baydan* [GK], B. No: 2014/16308, 12/4/2018, §§ 24, 25.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

29. Anayasa Mahkemesinin 22/9/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

30. Başvurucu; alkol kontrolü sırasında güvenlik güçlerinin fiziksel şiddetine maruz kaldığını, kelepçeli şekilde polis aracında saatlerce bekletildiğini, tuvalet ihtiyacını gidermesine izin verilmediğini, gözaltı giriş ve çıkış raporlarından gözaltında iken de kötü muameleye maruz kaldığının anlaşılabilirliğini ve iddialarına ilişkin etkili bir soruşturma yürütülmediğini belirterek kötü muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

31. Bakanlık görüşünde; kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiği iddiasına ilişkin olarak doktor raporlarında tespit edilen yaralanmaların basit nitelikte ve polise direnme durumuyla uyumlu olduğu, olaya ilişkin görüntü kayıtlarının incelenmesi neticesinde de başvuruca kötü muameleye maruz kaldığı iddialarını doğrulayacak tespit yapılamadığı belirtilmiştir. Bakanlık kötü muamele yasağının usul boyutuna ilişkin olarak ise Cumhuriyet savcısının başvuruca iddiaları hakkında titizlikle ve süratle hareket ettiğini, iddiaların gerçekliğini ortaya çıkarmak hedefiyle her türlü objektif delilin teminini sağladığını, elde edilen delil ve bilgilerin kapsamlı ve nesnel bir analizi ile neticeye ulaştığını ifade etmiştir.

32. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

B. Değerlendirme

33. Anayasa'nın "*Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı*" kenar başlıklı 17. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz."

34. Anayasa'nın "*Devletin temel amaç ve görevleri*" kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, ... Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Tutulma Koşulları Nedeniyle Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

35. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunulabilmesi için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur (*İsmail Buğra İşlek*, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17). Anayasa Mahkemesi gözaltında tutulan kişilerin nezarethane tutma koşullarının yetersizliği nedeniyle kötü muameleyle maruz kaldığı yönündeki iddialarıyla ilgili olarak temel ilkeleri ortaya koyduğu ve değerlendirmelerde bulunduğu kararında, şikâyete konu yetersiz koşullardaki tutma hâli sona ermişse idari yargı yolunda açılacak tam yargı (tazminat) davasını etkili bir yol olarak kabul etmiştir (*Nebahat Baysal Gül*, B. No: 2016/14634, 28/5/2019, §§ 17-31). Bu başvuruda da anılan içtihatla belirlenen temel ilkedен ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

36. Bu durumda 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 2. maddesi dikkate alındığında ulaşılabılır olan ve başvurusunun polis aracında uygun olmayan şartlarda tutulması sebebiyle meydana geldiğini iddia ettiği maddi ve manevi zararlarının karşılanması bakımından başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen tam yargı davası başvuru yolunu tüketmeden yaptığı başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmadığı sonucuna varılmıştır.

37. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

38. Bununla birlikte bu aşama itibarıyla oluşan durum nedeniyle eldeki başvuru ve bu başvuruyla aynı nitelikte olup Anayasa Mahkemesinde derdest olan başvurulara konu

olaylar yönünden işbu kararın ardından açılması muhtemel idari davaların süresine ilişkin olarak bir hususun açıklığa kavuşturulması zorunludur. Öncelikle vurgulanmalıdır ki idari yargı yerlerinde açılacak davaların süresine ilişkin koşulları incelemek ve idari davaların süresinde açılıp açılmadığını değerlendirmek idari yargı mercilerinin takdirindedir. Ancak eldeki başvuru ve bununla aynı nitelikte olup derdest olan başvurular hakkında başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle verilen kabul edilemezlik kararlarından sonra idari yargıya başvuran kişiler yönünden dava açma sürelerinin bu kişilerin mahkemeye erişim haklarının ihlaline neden olmayacak biçimde değerlendirilmesi gerektiği de tabiidir (*Nebahat Baysal Gül, § 32*).

b. Kolluk Görevlilerinin Fiziksel Şiddetine Maruz Kalınması Nedeniyle Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

39. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kolluk görevlileri tarafından fiziksel şiddete maruz kalınması sebebiyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

40. Herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınmıştır. Anılan maddenin birinci fıkrasında insan onurunun korunması amaçlanmıştır. Üçüncü fıkrasında da kimseye *işkence* ve *eziyet* yapılmayacağı, kimsenin *insan haysiyetiyle bağdaşmayan ceza* veya muameleye tabi tutulamayacağı hüküm altına alınmıştır.

41. Mağdurları küçük düşürebilecek ve utandırabilecek şekilde kendilerinde korku, küçültülme, elem ve aşağılanma duygusu uyandıran veya mağduru iradesine ve vicdanına aykırı bir şekilde hareket etmeye sürükleyen, aşağılayıcı nitelikteki daha hafif muamelelerin ise insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele veya ceza olarak tanımlanması mümkündür (*Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 22*).

42. Kolluk görevlileri görevlerini yaparken direnişle karşılaşmaları hâlinde bu direnişi kırmak amacıyla ve direnişi kırarak ölçüde zor kullanmaya yetkili, ayrıca fiili bir saldırının varlığı hâlinde meşru savunma kapsamında zor kullanma yetkisine sahiptir. Ancak zor kullanımı zorunlu hâllerde başvurulabilecek bir yol olduğu gibi başvurulacak güç de ölçülü ve kademeli olmalıdır (*Arif Haldun Soygür, B. No: 2013/2659, 15/10/2015, § 51*).

43. Bu bağlamda kelepçe takmak polisin maddi güç kullanımının bir çeşidini oluşturmaktadır. Polisin zor kullanma yetkisi bir cezalandırma aracı olmayıp zorunlu sınıırın aşılması, işkence ve kötü muamele yasağının ihlali sonucunu doğurabilecektir (*Arif Haldun Soygür, §§ 53, 54*).

44. Ayrıca kişinin sağlıklı hâldeyken gözaltına alındığı ancak salıverildiği anda ya da salıverilmeden önce vücudunda yaralanma tespit edildiği durumlarda söz konusu yaralanmanın nasıl oluştuğu hususunda makul bir açıklama getirme ve mağduru bu yöndeki iddialarını şüphede bırakacak kanıtları sunma yükümlülüğünün devlete ait olduğunu, özellikle ilgili iddiaların doktor raporları ile doğrulandığı hâllerde kötü muamele yasağı bağlamında açık sorunların ortaya çıkacağını ifade etmek gerekir (*Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 94*).

45. Öte yandan devletin kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında sahip olduğu pozitif yükümlülüğün usule ilişkin boyutu çerçevesinde devlet, doğal olmayan her türlü fiziksel ve ruhsal saldırı olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili resmî bir soruşturma yürütmek durumundadır (*Cezmi Demir ve diğeri*, § 110).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

46. Başvuru dosyasındaki sağlık raporları incelendiğinde olay günü saat 02.15'ten sonra olay yerine gelen güvenlik güçleri tarafından yakalanan başvurucu hakkında saat 03.22'de düzenlenen adli olay bildirim formunda "*sağ kaş kenarında, her iki bilekte ve boyun bölgesinde yüzeysel sıyrıklar mevcut*" olduğu yazılıdır. Saat 16.00'da alınan adli olay bildirim formunda ise "*Eski rapor bulguları sağ kaş kenarında [okunamadı] her iki bilekte ve boyun bölgesinde sıyrıklar, ekimozlar mevcut, her iki yanakta [?] [tam okunamadı] ekimozlar mevcut. Her iki bilekte kelepçe somrası ekimoz ve ... [okunamadı] mevcut. Sağ el 2 cm ... [okunamadı] ağrı tarifi... Yeni darp cebir yoktur. Geçici hekim raporudur. Kati rapor ...[okunamadı] üzere verilebilir. Sırtta yaygın ekimoz mevcuttur, sağ kolda 2x2 ekimoz, sol bacadaki 2x1 ekimoz mevcuttur.*" tespitleri bulunmaktadır.

47. Olaya ilişkin olarak güvenlik güçleri tarafından düzenlenen tutanakta başvurucunun güvenlik güçlerine direnmesi üzerine güç kullanıldığı ve başvurucuya kelepçe takıldığı belirtilmiştir yani başvurucuya karşı güç kullanıldığı kabul edilmiştir. Nitekim yürütülen soruşturma sonucunda verilen kovuşturmaya yer olmadığı kararında da güç kullanımına dair kabul mevcuttur.

48. Bu durumda başvurucuya karşı kullanılan gücün kötü muamele yasağını ihlal edip etmediği incelenirken güç kullanımının gerekliliği ve orantılılığı hususlarının değerlendirilmesi gerekir.

49. Başvurucu, hakkındaki yargılama neticesinde kamu görevlisine direnme suçundan hapis cezasıyla cezalandırılmıştır. Karar henüz kesinleşmese de söz konusu yargılama sırasındaki olay ve olgular ile başvuru dosyasındaki belgeler birlikte değerlendirildiğinde kolluk görevlilerinin başvurucuyu kontrol altına almak amacıyla güç kullanması ve güvenlik kaygısıyla başvurucuyu kelepçeli olarak tutması kabul edilebilir ve anlaşılabilir bir durumdur. Bu bakımından güç kullanımının gerekli olduğu değerlendirilmiş, başvurucunun bu noktada kelepçelenerek hareketlerinin kısıtlanmasında da bir sorun görülmemiştir.

50. Başvurucu hakkında düzenlenen ilk sağlık raporundaki "*sağ kaş kenarında, her iki bilekte ve boyun bölgesinde yüzeysel sıyrıklar*" şeklindeki yaralanmaya bakıldığında olay yerine gelindiği sırada güvenlik güçleri tarafından hazırlanan tutanakta da başvurucunun kaşında yaralanma olduğunun belirtilmiş, bu yaralanmanın kaza anında meydana gelmiş olabileceği değerlendirilmiştir. Bu durumda bilek ve boyundaki sıyrık şeklindeki diğer yaralanmanın niteliği ve olayın gerçekleşme koşulları dikkate alındığında güvenlik güçleri tarafından kullanılan gücün orantısız olduğu sonucuna ulaşılmamasının mümkün olmadığı değerlendirilmiştir.

51. Başvurucu hakkında düzenlenen ikinci sağlık raporunda -her ne kadar ilk rapordaki bulgulardan bahsedilmiş, yeni darp ve cebir izine rastlanmadığı ifade edilmiş ise de- sırtta, yanaklarda, kolda ve bacakta ekimozlar olduğuna dair ilk raporda olmayan tespitler yer almaktadır.

52. Bu noktada bir kişinin sağlıklı hâldeyken gözaltına alındığı ancak salıverildiği zaman vücudunda yaralanma tespit edildiği durumlarda söz konusu yaralanmanın nasıl oluştuğu hususunda makul bir açıklama getirme ve mağdurun bu yöndeki iddialarını şüphede bırakacak kanıtları sunma yükümlülüğünün devlete ait olduğu hatırlatılmalıdır.

53. Dolayısıyla ikinci sağlık raporu dikkate alındığında başvurunun gözaltı süresi içinde yaralandığı hususunda güçlü bir karine ortaya çıkmaktadır. Kamu makamlarınca söz konusu karinenin aksi ortaya konulmadığı sürece sağlıklı olarak gözaltına alındığı varsayılan başvurunun burada ne şekilde yaralandığının tereddüde yer vermeyecek şekilde açıklanması gerekmektedir.

54. Bu kapsamda soruşturma dosyası incelendiğinde güvenlik güçleri tarafından hazırlanan belgelerde, başvuru hakkında düzenlenen ikinci sağlık raporunda tespit edilen ve ilk raporda var olmayan yaralanmaların ne şekilde meydana geldiğine yönelik bir açıklamaya rastlanmamıştır. Yine başvurunun olaydan yaklaşık 1 ay sonra 30/4/2018 tarihinde yapılan muayenesi sonrasında Adli Tıp Grup Başkanlığının kati raporunu hazırlarken yalnızca gözaltı girişi raporunu değerlendirmeye aldığı da dikkat çekmektedir. Başvurunun ikinci sağlık raporunda ilk raporda bulunmayan yeni yaralanma tespitlerine yer verildiği hâlde Adli Tıp Grup Başkanlığınca ikinci sağlık raporunun değerlendirmeye alınmadığı ve yeni yaralanmalara dair bir inceleme yapılmadığı görülmüştür. Bu bakımdan Adli Tıp Grup Başkanlığınca da ikinci sağlık raporundaki yeni tespit edilen yaralanma ile ilgili bir açıklık getirilmediği anlaşılmıştır.

55. Soruşturma sonucu verilen kovuşturmayaya yer olmadığına ilişkin kararda da tek bir sağlık raporuna dayanılarak değerlendirme yapıldığı, gözaltından çıkış raporunda yer verilen yeni yaralanma tespitine yönelik herhangi bir açıklama ve değerlendirme yapılmadığı görülmüştür. Bu veriler ışığında soruşturma makamınca soruşturma sonucunda verilen kararda başvurunun iddialarının aksine yaralanma biçimine ve nedenine yönelik makul ve nesnel bir açıklama getirilmediği değerlendirilmiştir.

56. Başvurunun gözaltında güvenlik güçlerinin fiziksel şiddetine maruz kaldığı iddiası bakımından yukarıda yapılan tüm tespitler doğrultusunda gözaltında yaralanmasına ilişkin olarak kamu makamlarınca makul bir açıklama yapılmadığı dikkate alınarak kötü muamele yasağının ihlal edildiği değerlendirilmiştir.

57. Bu aşamadan sonra kötü muamelenin nitelendirilmesi bakımından yapılan değerlendirme sonucunda olayın şartları ve sağlık raporundaki tespit edilen yaralanmanın niteliği de dikkate alınarak şikâyet konusu olayın insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele olarak nitelendirilmesi uygun görülmüştür.

58. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

59. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 100.000 TL maddi ve manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

60. Başvuruda tespit edilen insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği soruşturma merciiince yapılması gereken iş yeniden soruşturma işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. *Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aligül Alkaya ve diğ.leri (2)*, B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu (3)* [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

61. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya 60.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Başvurucu uğradığını iddia ettiği zararlar ilgili bilgi ve belge sunmadığından başvurucunun maddi tazminat talebi reddedilmiştir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle ;

A. 1. Tutulma koşulları nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Kolluk görevlilerinin fiziksel şiddetine maruz kalınması nedeniyle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. İnsan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere kararın bir örneğinin Antalya Cumhuriyet Başsavcılığına (Memur Suçları Soruşturma Bürosu, Sor. No: 2018/28045) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 60.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/9/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.